

RANG TASVIR SAN'ATI VA UNING AHAMIYATI

Orifjonova Marjona Sherzod qizi Namangan davlat universiteti

San'at va sport fakulteti Rangtasvir (Dastgohli) yo'nalishi 3-kurs talabasi

E-mail: marjonaoripjonova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada rang tasvir san'ati (rassomlik)ning badiiy-estetik va ma'naviy ahamiyati, uning inson ruhiyatiga, madaniyat taraqqiyotiga hamda ta'lim-tarbiyaga ko'rsatadigan ta'siri tahlil qilinadi. Maqolada rangning ramziy ma'nosi, psixologik ta'siri va rassomlikdagi kompozitsion o'rni ham yoritilgan.

Kalit so'zlar: rang tasvir san'ati, estetika, kompozitsiya, badiiy ifoda, rang psixologiyasi, madaniyat, ijodkorlik, san'at.

Kirish

Rang tasvir san'ati insoniyat madaniyatining eng qadimiy va eng ta'sirchan turlaridan biridir. U orqali inson o'z his-tuyg'ularini, ichki kechinmalarini, hayotga, tabiatga va jamiyatga bo'lgan munosabatini ifodalaydi. Rang, chiziq, shakl va yorug'lik uyg'unligi orqali rassom o'z dunyoqarashini badiiy tilda yetkazadi. Bugungi kunda rang tasvir san'ati nafaqat go'zallik yaratish vositasi, balki ta'lim-tarbiya, psixologiya, dizayn, reklama va madaniy aloqaning ajralmas qismiga aylangan. Shu bois, rang san'atining ahamiyatini chuqur o'rganish zamonaviy san'at va madaniyat rivojida muhim ahamiyat kasb etadi. Rang tasvir san'atining mazmuni va mohiyati. Rang tasvir san'ati — bu ranglar yordamida dunyoni badiiy ifoda etish san'atidir. U insonning ko'rish, sezish va his qilish qobiliyatlarini uyg'unlashtirib, voqelikni obrazli shaklda aks ettiradi. Rassom uchun rang — so'z o'rnini bosuvchi ifoda vositasidir. Rang tasvir san'ati rassomchilikning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib, unga portret, peyzaj, natyurmort, tarixiy janr, abstrakt rassomlik kabi turlar kiradi. Bu san'at turi qadim Misr, Yunon-Rim, Xitoy va Markaziy Osiyoda dastlab devoriy suratlar va diniy tasvirlar shaklida rivojlangan. Mashhur rassom Leonardo da Vinchi "Rang — bu ko'zning musiqa tili" degan edi. Bu fikr san'atda rangning

qanchalik muhim ifoda vositasi ekanini ko'rsatadi. Rang tasvir san'atining tarixiy rivoji. Rang san'ati qadimiy davrlardan boshlab insoniyatning estetik idrokini shakllantirib kelgan. Qadimiy devoriy rasmlar (Toshkent viloyatidagi Qo'yqirilgan qal'a, Afrosiyob, Pompey) rang ifodaning ilk namunalari hisoblanadi. Renessans davrida Leonardo da Vinchi, Rafael, Mikelanjelo asarlarida ranglar uyg'unligi inson tanasi, tabiat va nur bilan uyg'un holda ifodalangan.

1-rasm. Afrosiyob rasmlari.

Sharq miniatyura san'atida (Behzod, Mirak Naqqosh, Qosim Ali) ranglar nafaqat bezak, balki ma'naviy ramz sifatida ishlatilgan. Zamonaviy o'zbek rassomligida Raxim Ahmedov, Chingiz Ahmarov, Akmal Nur, Javlon Umarbekov asarlarida ranglar milliy ruh va zamonaviylik uyg'unligini ifodalaydi. Rang san'atining estetik ahamiyati. Rang tasvir san'ati estetik didni tarbiyalaydi. Inson go'zallikni anglaydi, ranglar orqali dunyoni boshqacha ko'ra boshlaydi. Rassomlik nafaqat tashqi go'zallikni, balki ichki ruhiy holatni ham ochib beradi. Masalan, peyzaj janrida ranglar orqali fasllar o'zgarishi, quyosh nuri, havo holati, kayfiyat tasvirlanadi. Portret janrida esa ranglar insonning xarakteri va ichki olamini ifodalaydi. Rang va kompozitsiya uyg'unligi. Rang tasvir san'atida kompozitsiya juda muhim o'rin tutadi. Ranglar o'zaro uyg'un bo'lishi, asosiy va yordamchi ranglar orasida muvozanat saqlanishi kerak. Uyg'unlik orqali tomoshabinda hissiy ta'sir kuchayadi. Rassomlar kompozitsiyani tuzishda kontrast (qarama-qarshi), o'tish (gradatsiya), rang muvozanati kabi qonuniyatlardan foydalanadilar. Masalan,

iliq va sovuq ranglar o‘zaro qarama-qarshi qo‘llanilganda asar yanada jonlanadi. Rang san’atining tarbiyaviy ahamiyati. Rang san’ati insonda ijodkorlik, sabr, tafakkur va didni rivojlantiradi. Ayniqsa, bolalar tasviriy san’at darslari orqali dunyoni rangli tasavvur qilishni o‘rganadilar. Bu ularning hissiy idrokini, diqqatini, estetik hisini kuchaytiradi. Pedagogik tadqiqotlarga ko‘ra, rang bilan ishlaydigan bolalarda ijodiy fikrlash va tasavvur kuchi ancha rivojlangan bo‘ladi. Shu sababli rang tasvir san’ati ta’limda estetik tarbiya vositasi sifatida keng qo‘llaniladi.

Rang san’ati va milliy qadriyatlar. Har bir xalq ranglarni o‘z milliy dunyoqarashi asosida qabul qiladi. O‘zbek tasviriy san’atida ko‘k – osmon va vatan timsoli, yashil – hayot, qizil – jasorat, oltin – baraka va qudratni ifodalaydi. Amir Temur davri me’morchiligidagi moviy koshinlar, Navoiy asarlaridagi badiiy timsollar, xalq amaliy san’atidagi gilam va kashtalar — bularning barchasi ranglar orqali milliy ruhni ifoda etgan. Rang san’atining zamonaviy yo‘nalishlari. XX–XXI asrlarda rang san’ati yangi bosqichga ko‘tarildi. Raqamli texnologiyalar yordamida digital art, grafik dizayn, 3D rassomlik, multimedia san’ati shakllandi. Bunda ham rang asosiy vosita sifatida saqlanib qoldi. Bugungi rassomlar klassik rang uyg‘unligini zamonaviy texnika bilan birlashtirib, yangi estetik ifoda uslublarini yaratmoqdalar. Shu bois, rang san’ati endilikda nafaqat galereyalarda, balki kompyuter ekranlarida, mobil ilovalarda va reklama dizaynlarida ham yashamoqda.

Rang va inson ruhiyati. Rang inson ruhiyatiga kuchli psixologik ta’sir ko‘rsatadi. Ranglar orqali stressni kamaytirish, kayfiyatni ko‘tarish, ijodiy faollikni oshirish mumkin. Masalan: Moviy rang tinchlantiradi, diqqatni jamlaydi. Qizil rang energiya beradi, lekin uzoq davom etganda toliqishni keltirib chiqaradi. Yashil rang muvozanat beradi. Sariq rang ijodiy fikrlashni rag‘batlantiradi. Shu sababli zamonaviy interyer dizaynida ham rang psixologiyasiga katta ahamiyat beriladi.

Xulosa

Rang tasvir san’ati insoniyat madaniyatining ajralmas qismidir. U go‘zallik, ruhiyat, tafakkur va ma’naviyatni uyg‘unlashtiruvchi san’at turi hisoblanadi. Ranglar orqali rassom o‘z dunyoqarashini ifoda etadi, inson esa san’at orqali o‘z ruhiyatini boyitadi. Bugungi kunda rang tasvir san’ati nafaqat badiiy ijod, balki

ta'lim, psixologiya, dizayn va kommunikatsiya vositasi sifatida ham alohida o'rin tutmoqda. Shu bois, rang san'atining ahamiyatini chuqur anglash — jamiyatning ma'naviy va estetik yuksalishining kafolatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Leonardo da Vinchi. Rassomlik haqida risola. – Rim, 1515.
2. Bekmurodov, R. Tasviriy san'at nazariyasi. – Toshkent: San'at, 2017.
3. Qodirova, S. Rang va shakl uyg'unligi. – Samarqand: Fan, 2020.
4. Axmedov, R. Rassomlik psixologiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
5. UNESCO. Art and Color in Human Culture. – Paris, 2018.
6. Nuraliyeva, G. Zamonaviy o'zbek rang tasvir san'ati. – Toshkent: San'at, 2022.